

Batı ile derdi olmayan ABD eleştirisi

2017 Nobel Edebiyat Ödülü'nün Japon asıllı İngiliz Yazar Kazuo Ishiguro'ya verilmesi, "Neden Ishiguro?" sorusunu da beraberinde getirdi. Birçok kişi Ishiguro adını ödülü aldıktan sonra duydu sanıyorum. Orhan Pamuk suya sabuna dokunmadığı halde, Batı tezlerini dillendirdikten sonra Nobel aldığından beri bu ödülü alanlara ve dolayısıyla Ishiguro'ya karşı da biraz serin durduğumu belirtmeliyim. Ishiguro'yu İngiltere'de yaşayan bazı arkadaşlarıma sorduğumda "sıkıcı" olduğunu söylediler. Ancak, bunlar tek başına yazan tanımak için yeterli olamayacağından, "Uzak Tepeler", "Günden Kalanlar" ve "Gömülü Dev" romanlarından başlayarak, Ishiguro'ya biraz daha yakından bakalım.

Yukarıda saydığım üç roman arasından belki de en az sıklıkla okuyabileceğiniz roman "Uzak Tepeler". Yazan Japon asıllı olması böyle bir kitap yazmasındaki en büyük etken olmuş belliki. "Uzak Tepeler'de Ishiguro İngiltere'de yaşayan Japon asıllı Etsukohun yaşamını konu alıyor. Yazar, Etsuko aracılığıyla ABD'nin Nagasaki'yi bombalamasının ardından Japonya'da yaşayanlara götürüyor bizi. Bir yanda Japon kültürünü yaşatmakta diretenler öbür yanda bu kültürün köhnemiş olduğundan hareket ederek, ABD tarafından dayatılanların doğru olduğunu savunanlar, bir yanda kendi vatanında yaşamının yolunu arayanlar öbür yanda ne pahasına olursa olsun kapağı ABD'ye atmaya çalışanlar... Fakat, şu noktaları altını çizmek gerekir, Ishiguro'nun nasıl bir yazar olduğunu bu iki terah göstermesi değil, bu terahler neticesinde varlığı sonuçlar belirliyor.

ABD'ye kapak atma hayali

Etsuko, ABD'nin Nagasaki'yi bombalamasının ardından evlenen ve çocuk bekleyen bir kadındır. Çocuğu doğduktan bir süre sonra eşini kaybeder ve bir İngilizle evlenerek İngiltere'ye yerleşir. İngiltere'deki yaşamına sonra geleceğiz, önce Japonya'dakine bakalım. Etsukohun hikayesi, yaşadığı bölgeye yeni gelen Saçıköya ve küçük kızı Mariko'ya duyduğu merak ile başlar. Saçıkö ve kızı tahta bir kulübede yoksul bir hayat sürmektedirler. Etsuko, Saçıkö'ya elinden geldiğince yardım eder, borç verir, iş bulur. Ancak Saçıkö bütün bu yardımlara karşın haber verne gereği bile duymadan işinden ayrılır. Planı Frank ile evlenerek ABD'ye gitmek. "Mariko Amerika'da mutlu olacak... Çocuk yetiştirmek için orası bulunmaz bir yer. Ayrıca orada birçok fırsat çıkacak karşına. Bir kadın için Amerika'da yaşamak da daha kolay..." "Mariko'da bir iş kadını olabilir, hatta bir film yıldızı. Amerika işte böyle Etsuko, pek çok şey mümkün. Frank benim de iş kadını olabileceğimi söylüyor. Orada böyle şeyler olabilir." Saçıkö, neden ABD'ye gitmeyi bu kadar çok istediğini bu cümlelerle dile getirir. Bir süre sonra Saçıkohun zengin bir amcası olduğu ve ona evini açmaya hazır olduğu ortaya çıkar. Ama o durmadan içen ve ona bir not bile bırakmadan ortadan kaybolan Frank ile ABD'ye gitme hayalinden vazgeçmez. "Amcamın evi bana göre değil. Yalnızca birkaç tane boş oda, hepsi bu. Orada bir odada oturup yaşlanabilirim. Bunun dışında hiçbir şey yok" der. Saçıkö, ABD'ye gitmek için eşyalanını topladığı gün, küçük kızının kedilerini nehirden boğmaktan da çekinmez.

Kitapta, Japon toplumunda o dönemki ABD hayranlığının en iyi örneklerden biri de, bir gazide tanıştığı iki kadından Japon olanla sohbet ederken Saçıkohun sesinin kabalasma, Amerikalı olanla konuşurken ise

rebirir ancak dikkat çekici olan romanda Niki'nin kendine güvenen, örnek genç olarak tanımlanmasıdır.

"Günden Kalanlar" da, Ishiguro'nun, modernizm ve onun değerleriyle pek de bir derdi olmadığını örnekleriyle dolu bir roman. Romanda Stevens adında bir başuşağın işine bakış açısı konu edilir. Stevens en çok "vakar" kavramı üzerinde durur ve iyi bir başuşağın bu özelliği sahip olması gerektiği görüşündedir. Stevens'in iş hayatında vakarlı duruşa verdiği örnekler ise oldukça çarpıcı. Örneğin, önemli bir toplantıda servis yaparken babasının olduğu haberini alır ancak "Çok işim var" diyerek işine devam eder. Daha sonra bu olay karşısındaki tutumunu hatırladıkça "İçki zafer hissiyle" dolar.

Neden Ishiguro?

İşvereninin konulan kendisiyle aşağılamaya varan konuşmalar yapıp, kahkahalar attıklarında da Stevens "vakarlı" duruşunu bozmaz. İş arkadaşı bayan Kenton'un kendisine karşı bir takım duygular beslediğini ve odasında zaman zaman ağladığını hissetse de mesafeli duruşunu bozmaz. İşten ayrılp evlenmesine insani bir tepki vermesini bekleyen kadına karşı iş konuşurkenki mesafesi ve sokuğluğu insani çileden çıkaracak düzeydedir. Gerçi kitabın sonunda Stevens, "Kendi hatalarını kendim işledim bile diyemiyorum. İnsan kendine sormalı, vakar bunun neresinde?" diye hayıflanmaktan kendini alamaz. Ancak Stevens'in giriştiği sorgulamadan verdiği sonuç şu olur: "Şu acı bir gerçek, gerek sizin gerekse benim gibilerin yazgımızı dünya denilen bu tekerleğin göbeğinde yer alan ve bizim hizmetimizden yararlanan o büyük efendilerin ellerine bırakmaktan başka pek bir seçeneğimiz yok."

"Gömülü Dev" ise fantastik tarzda yazılmış bir roman. Ancak, gerçek hayata ilişkin sonuçlar çıkaramadığımız, salt fantazi olarak kalan **Kitaplardan** ben pek hazzetmiyorum. Şüphesiz, işlediği fikirlere katılmasak da zevkle okuduğumuz yazarların sayısı az değildir. Bunun nedeni o eserlerden alınan "edebi haz"dır. Kazuo Ishiguro'nun **Kitaplarından** aldığımız edebi hazza gelince, Orhan Pamuk'tan aldığımızdan daha fazla olmadığını söyleyebilirim. Şu halde başta sorduğumuz "Nobel Edebiyat Ödülü'nün neden Ishiguro'ya verildiği" sorusuna dönecek olursak, ABD'nin in işe geçtiği, Batı'nın dahi bazı konularda ABD'ye karşı konumlandığı bugünkü koşullarda, ABD'ye dokundurandan ancak Batı ile derdi olmayan Ishiguro'nun Nobel alması konjektüre pek de aykırı durmuyor.

oldukça nazikleşmesidir.

Romanda ABD hayranlığına karşı çıkış ve vatana bağlılık ise Etsukohun kayınbabası, emekli öğretmen Ogata-San'in kişiliğinde somutlaşır. Ogata San'in, satrançta kendisine yenilmek üzere olduğu için oyunu sürdürmek istemeyen oğluna söylediği şu sözler maridardır: "...Düşman senin bir planını bozduysa vazgeçmek değil, hemen bir yenisini yapmak gerekir. Sonunda şah köşeye sıkıştırılana kadar oyun kazanılmış ya da kaybedilmiş değildir. Oyuncuların biri strateji oluşturmaktan vazgeçerse oyun tikanır. Savaşçıların hepsi dağıldığında ortak bir amaçların kalmamıştır, hepsi tek tek hareket eder, işte o zaman kaybedersin."

Eski bir öğrencisi ile tartışırken de, "Savaşı kaybetmiş olabiliriz ama düşmanımıza öykünmemize hiç gerek yok" der. Müfredatı şöyle eleştirir: "Bizim yıllardır geliştirdiğimiz ve yürüttüğümüz bir sistem vardı. Amerikalılar geldiler, bozdular. Hiç düşünmeden ellerinin tersiyle ittiler. Okullarımızın Amerikan okulları gibi olması gerektiğine karar verdiler. Çocuklarımızın Amerikalı çocukların öğrendiklerini öğrenmeleri gerekiyordu. Japonlar da hepsini memnuniyetle kabul ettiler. Sürekli demokrasiden söz ederek kabul ettiler." **Başka bir yerde,** "Okulda hiçbir şey öğretilmiyor. Yalnızca yaşamdan ne istiyorsa onu bencilce istemesi gerektiği dışında" der.

Etsukohun İngiltere yıllarına ilişkin bölümlerde ise, Japonların ABD'ye öykünmelerine ilişkin çarpık örneklere bolca yer veren Ishiguro'nun, Batı'ya ve modernizme karşı pek de eleştirel bir tutum içinde olmadığını ortaya çıkar. Etsukohun Japon babadan olan kızı Keiko, İngiltere'ye gittikten sonra, uyum sağlayamadığı için intihar ederken, İngiliz babadan olan Niki halinden oldukça memnundur. Londrada tek başına yaşayan ve hiçbir uğraşı olmayan Niki, "Londrada ne yapıyorsunuz?" diye soranlara "Hiçbir şey,yalnızca orada yaşıyorum" cevabını verir. Son modaya uygun giyinir. Evlilikle ilgili fikrini soran annesine, "Yalnızca bir kocayla birlikte bir yerlere çakılıp kalmak, bir sürü bağırın çocuk sahibi olma istemiyorum" der. Annesinin Japonya'dan ayrılmasıyla ilgili "Orada kalsaydın bu çok aptalca olurdu" yorumunu yapar. Yazar böyle bir tiplermeye şüphesiz ki yer ve

Yazar, Etsuko aracılığıyla ABD'nin Nagasaki'yi bombalamasının ardından Japonya'da yaşayanlara götürüyor bizi. Bir yanda Japon kültürünü yaşatmakta diretenler öbür yanda bu kültürün köhnemiş olduğundan hareket ederek, ABD tarafından dayatılanların doğru olduğunu savunanlar, bir yanda kendi vatanında yaşamının yolunu arayanlar öbür yanda ne pahasına olursa olsun kapağı ABD'ye atmaya çalışanlar...

Uzak Tepeler

Kazuo Ishiguro
Çev: Pınar Besen
Yapı Kredi
Yayınlan
164 s.

Günden Kalanlar

Kazuo Ishiguro
Çev: Şebnem
Susam - Saraeva
Yapı Kredi Yayınları
208 s.

Gömülü Dev

Kazuo Ishiguro
Çev: Roza
Hakmen
Yapı Kredi Yayınları
208 s.